

УДК 316

НАВМИСНА ДИСФЕМІЗАЦІЯ В СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА ПРИКЛАДІ ПРОМОВ ОЛЕГА ЛЯШКА)

Вусик Г.Л., к. філол. н., доцент,
доцент кафедри української мови та славістики
Бердянський державний педагогічний університет

У статті досліджується сучасний політичний дискурс. Наводяться результати аналізу навмисної дисфемізації в промовах народного депутата, лідера Радикальної партії України Олега Ляшка.

Ключові слова: політичний дискурс, дисфемізм, промова.

В статье исследуется современный политический дискурс. Приводятся результаты анализа преднамеренной дисфемизации в речах народного депутата, лидера Радикальной партии Украины Олега Ляшко.

Ключевые слова: политический дискурс, дисфемизм.

Vusyk H.L. DYSFAMILATION IN THE MODERN POLITICAL DISCUSSION (FOR EXAMPLE, OLEG LYASHKO'S SPEECHES)

The article explores modern political discourse. The results of the analysis of deliberate disfemization in the speeches of the People's Deputy, leader of the Radical Party of Ukraine Oleg Lyashko are presented.

Key words: political discourse, dysphemism.

Постановка проблеми. Політик як мовна особистість повинен майстерно володіти своєю мовою, бо для нього вона є інструментом професійної діяльності. Він повинен уміти правильно побудувати свій виступ з огляду на визначені цілі, мовні стратегії й тактики, комунікативні ситуації, обрані мовні засоби.

У виступах сучасних політиків спостерігається тенденція до використання таких засобів, що дозволяють завуалювати негативні явища дійсності, наслідки непривабливих політичних та економічних заходів і здійснити імпліцитний вплив на масового адресата. Таким засобом реалізації мовної стратегії ухилення від істини є політичний дисфемізм.

Актуальність дослідження зумовлена такими факторами:

1) наявністю проблем щодо специфіки політичного дискурсу та його лінгвістичного аналізу;

2) стабільним інтересом сучасного суспільства до офіційних усних виступів, необхідністю вивчення специфіки текстів.

Матеріалом дослідження є відеоматеріали виступів українського політика Олега Ляшка.

Постановка завдання. Мета статті полягає у вивченні процесів дисфемізації в політичному дискурсі (на прикладі виступів Олега Ляшка).

Виклад основного матеріалу дослідження. Політичний дискурс належить до особливого типу спілкування, для якого

характерний високий ступінь маніпулювання, і тому виявлення механізмів політичної комунікації є значущим для визначення характеристик мови як засобу впливу на особистість.

Сьогодні в Україні триває процес становлення політичного простору, у якому колишня система політичних інститутів і зв'язків зруйнована, а нова ще не склалася. Політичний дискурс як форма реалізації політичної комунікації має на меті завоювати й утримати політичну владу.

Відмінність політичної мови від повсякденної полягає не у використанні певних формальних засобів, а в такій зміні співвідношення між знаком (словом) і значенням, за якого звичні одиниці мови отримують незвичну інтерпретацію.

Дисфемізація в мові може бути навмисною, із метою висловити негативну оцінку предмета мовлення. Дисфемізми – це знижене стилістичне забарвлення, вони не можуть бути використані в текстах офіційно-ділового та наукового стилів.

О.М. Кацев наголошує, що «дисфемізм є антиподом, а не різновидом евфемізму. Дисфемізм протилежний евфемізму, але не в стилістичному, а в асоціативно-денотативному плані» [2, с. 20]. Дисфемія – це лексика зниженого стилю (вульгаризми, сленги, жаргонізми й просторіччя). У теоретичному плані дисфемія поступово «набирає силу» і стає все більш помітним фактом дискурсивно-мовної практики й самостійним явищем, яке привертає увагу лінгвістів.

Отже, дисфемізми – це інвективи, засновані на гіперболізації негативної ознаки; евфемізми – антивективи, засновані на зменшенні ступеня негативної ознаки (або на перемиканні оцінного знака з негативного на позитивний). Слово стає дисфемізмом тільки в певних умовах дискурсу, саме по собі воно є лише зниженою або табуованою лексикою. Для дисфемії характерною рисою є збереження денотата – процесу зміни, що може бути негативним або нейтральним.

В основі дисфемії закладене деяке поняття, спочатку оцінене соціумом як пейоративне (*смерть, хвороби, людські вади*). Отже, удаючись до дисфемії, оратор підсилює негативний складник цього поняття. Подібний вид відносин усередині дисфемістичних перетворень можна визначити як інтенсифікацію негативності.

Поняття, які закладені в дисфемізацію, належать до нейтральних. Такими є позначення національної приналежності індивідів, найменування деяких державних установ, посад або професій, частин тіла, а також безліч предметів повсякденного вжитку. Унаслідок деяких соціопсихологічних настанов у мовця виникає потреба у використанні дисфемістичних виразів.

Класифікація дисфемізмів за лексико-семантичними розрядами завжди турбувала суспільство, була предметом засудження й оцінювалася як галузь ганебної діяльності. Можна виділити такі поняттєві сфери й лексико-семантичні розряди, у яких найчастіше трапляються дисфемізми.

1. *Лексико-семантичний розряд*. У сучасному мовленні дисфемізми цієї категорії складають синонімічні ряди, які постійно оновлюються. Це зумовлюється частотністю подій у світі, пов'язаних із терористичними актами, високим рівнем злочинності, що призводять до людських жертв. Це змушує мовця незалежно від його статусу в суспільстві й класової приналежності вдаватися до вживання грубих слів. Цілком очевидно, що під час воєн і різних катастроф політична мова рясніє дисфемізмами, пов'язаними з подіями, що відбуваються у світі.

Треба зауважити, що цей лексичний розряд має надзвичайно великий потенціал і виявляє тенденцію до подальшого збільшення у зв'язку з історичними та культурними передумовами, серед яких і підвищений емоційний стан обурення в суспільстві, що зумовлений певними соціальними й політичними подіями у світі, а також відсутністю духовності.

2. *Лексико-семантичний розряд*: дисфемізми, що належать до широкого кола кримінальної сфери. До цієї групи входять дисфемізми, денотат яких пов'язаний із різними сферами злочинної діяльності: *наркотики, проституція, грошові махінації, убивства*.

3. *Лексико-семантичний розряд дисфемізмів*, що позначають пороки й вади характеру людей. У зв'язку з тим, що особисте життя стає публічним надбанням, з'являється безліч дисфемістичних виразів. Коли індивідуум навмисно «оголює» або виставляє напоказ «темний» бік своєї натури, відразу ж постає перед судом соціуму, який вдається до крайнощів – уживання табуованих мовних форм і понять, жертвуючи при цьому стилем на користь істини й ефекту впливу.

4. *Лексико-семантичний розряд дисфемізмів* у галузі позначень національної приналежності. У зв'язку з популярністю руху за політичну коректність, будь-яка «ненормативна» згадка будь-якої національності суворо засуджується суспільством. Тому, розглядаючи дисфемізми цього лексичного розряду, ми змушені приймати той факт, що подібне табу поширюється на всіх членів суспільства без винятку, тобто за умови порушення норм, правил, прийнятих у суспільстві, слова можна розцінювати як дисфемізми.

Необхідно зазначити, що розглянутий перелік лексико-семантичних розрядів дисфемізмів не вичерпаний, адже суспільство розвивається й змінюється.

Особливо популярною дисфемія стає в сучасному політичному дискурсі. На тлі процесу дисфемізації політичної мови, що відбувається нині, з'явилися праці зарубіжних і вітчизняних лінгвістів [1; 3; 4], у яких вони роблять спроби соціолінгвістичного аналізу. Лінгвісти підкреслюють характерну рису сучасного політичного дискурсу – насиченість текстів дисфемізмами.

Вивчення матеріалу дозволило виділити такі причини використання дисфемізмів.

1. Уживання дисфемізмів заповнює простір, який звільнився в мовній практиці, тому слова з негативною конотацією стають поширеним явищем. Сучасна мова (розмовна, діалекти, жаргони) характеризується такими властивостями, як негативна експресія й агресивність. Процес вульгаризації, який торкнувся багатьох сфер суспільного життя, призвів до збільшення вживання просторічних грубих слів і висловів на лексичному рівні (*кретин, дурень*). Лайливі слова частіше використовуються в сучасних телевізійних передачах,

фільмах, статтях у газетах і журналах. Політичний дискурс не є винятком.

Подібна лексика останнім часом уживається високопоставленими політичними лідерами. Так, наведемо приклади з промов народного депутата, лідера Радикальної партії України Олега Ляшка:

– «Ми кажемо, що країні треба максимум 200 депутатів Верховної Ради, а не 450 **туніядців-лоботрясів**, які сидять і нічого не роблять, **дармоїди** <...> **давляться малиною** по 670 гривень за кілограм, коли народ не може кіло картоплі по гривні продати».

– «А в нас **450 дармоїдів**, які тільки **гребуть під себе**, забираючи в народу».

– «Для чого нам міські адміністрації? **Куди не плюнь** – одні чиновники сидять».

– «Ви підіть, будь ласка, до нотаріуса, подивіться, які нещасні діди, баби, які все життя прожили в одній хаті, разом її побудували, а сьогодні, щоб переоформити хату на когось із родичів, вони мають **платити більше грошей, аніж коштує сама хата**, і по п'ять разів їздити до райцентру з нотаріусом».

– «Я колись привів до Верховної Ради двох бабів із Козилецького району Чернівецької області, 86 років жінкам, вони стоять **плачуть отакими сльозами** – не можуть по 30 копійок кіло картоплі продати».

– «Біжить Чечетов, кажу: «Зупинись, хоч на живих людей подивись», вони ж там не бачили народу живого, вони там у цьому парламенті, як **пеньки мохом пообросли**, їх тільки **викорчовувати треба радикальними методами**».

– «А в нас Азаров – пенсіонер, Янукович – пенсіонер, по 20 тисяч пенсії отримують, по 40 тисяч зарплати в місяць отримують. Совість у цих **держиморд** є чи нема?».

– «Оробець, Парубій та всі інші, які агітували і закликали після першого туру президентських виборів не голосувати за Тимошенко, які дали можливість Януковичу посадити Юлю в тюрму. Сьогодні вони кажуть, що її витягнуть, **та вони вранці й ввечері п'ють, щоб вона сиділа, бо чим довше вона сидітиме, тим краще буде їм**».

– «Що я буду робити в парламенті? **Один у полі не воїн**, я п'ять років, як **лев**, б'юся з цією бандою, але ж Чечетов підняв руку, хай вона йому відсохне, проголосували, і на цьому все закінчилося».

– «Бо сьогодні у Верховній Раді **куди не плюнь** – одні куми, брати, свати».

– «Я сьогодні пішов і при людях **по-чоловічому отими вонючими газетами набив йому морду** за те, що Єфремов бреше про мене, що я байстрюк, про мою дитину, дружину».

– «Та це два боки однієї медалі, **олігархічні клани, які між собою гризуться**, воюють за **доступ до корита**, за доступ до ресурсів, а люди для них – це гарматне м'ясо, за яких вони згадують тільки перед виборами для того, щоб тонни лапші на вуха навішать, після виборів – хоч трава не росте».

– «Усі страждають від цієї **ганебної влади**, і тому треба цю владу **гнати у шию**».

– «Ти майор міліції? Ти скотина, а не майор міліції. Я тебе не обзиваю, я б тебе грохнув, якби ти попався, я тебе на вилах винесу к йобоной матері».

– «Я хочу сказати, що я чернігівський хлопець, і мене **на понт не візьмеш**».

– «Пане Москаль, якщо говорити вашою **ментовською фігнюю**, то ти відсосував у Президента Кучми губернатором, ти відсосував у Президента Ющенка губернатором, а тепер **відсмоктуси у Яценюка** – сиди і мовчи, **мент галіміий**».

– «Подивіться на оце **наманікюрене, напідікюрене суццество**. Про що ше він може казати, **оцей підарас**, вибачте мене».

– «Якщо говорять, що Ляшко **підарас**, то я кажу, що з мене такий **підарас**, як з Азарова реформатор».

– «Для того, щоб ви зрозуміли, чого я вас не люблю, **гляньте на себе в дзеркало**».

– «Вигода може бути одна – роздягнути і **по задниці вам надавати** за такі слова».

– «Про те, що ви **чорнорота**, це знає уся країна, і про те, що ви **брехуха безсовісна**».

– «Шановний пане Чумак, ви осюди прийшли, бо вас **батогами погнало** партійне начальство. І скільки тобі років? Іди онуків **нянчити, пердун старий**».

2. Ще одна причина, яка зумовлює використання дисфемії, – невимушений психологічний стан мовця, що спонукає його йти наперекір жорстким нормам і обмеженням. Важливу роль серед психологічних причин відіграє фоновий психічний стан агресії. Отже, виплескуючи агресію, індивід може відчувати позитивні емоції, викликані психологічним станом задоволення, самоствердження, виконання свого призначення в суспільстві й демонстрації своєї переваги. На нашу думку, ця причина вживання дисфемізмів простежується під час проведення політичних дебатів. Наведемо приклади

з промов народного депутата, лідера Радикальної партії України Олега Ляшка:

– «Кажу, Віталій, а куди ж бобрів дівати, червонокнижних птахів дівати? Каже, шо давай переселимо бобрів у зоопарк. Ото якби замість бобрів та **чиновників у зоопарк переселити**, повісити замки й ключі загубити од тих замків».

– «Ви зрізали 150 дерев? **Сволочі ви, подонки кончені, подонки**».

– «150 дерев, ти, **підарас, саджав їх**?»

– «**Задовбали скотиняки**».

– «Ви не офіцери, ви **подонки і сволочі**. Он гляньте на цих **паразитів**, оце така міліція. Покажіть оцих держиморд на всю країну».

– «Ви шо собі дозволяєте? Принижувати людей, принижувати українців, ах ви **мордяка така нагла**. Ви бачите **сволота яка**, як на людей каже».

– «Куди поцілувати? Поцілуй сам себе, **подонок**».

– «**На хрен з пляжа, Державне управління справами!**».

– «І я пропоную знову вилучити Симоненка із зали для того, щоб ним тут і **не воняло, отим гнилим продажним феєсбешним агентом**. Коли ти, **подонок**, виходиш сюди, коли ти розказуєш, як ми убиваєм людей, ви їх убиваєте, ви розколюєте країну».

– «Вони досі кажуть, що вони народні депутати. **Шльондри ви продажні, простітутки ви політичні!**»

– «Ти **бандюган, менти – бандіти** разом із бандітами, **менти пагані! Отакі жivotи, морди понаїдали і бандітів прикриваєте**».

– «Я питаю: «Оце на зарплату такого **живота од'їв, а мордяку оту де від'їв?**».

3. Сучасна суспільно-мовна практика демонструє випадки навмисного використання дисфемізмів із метою дискредитації опонента, залучення уваги аудиторії. Ідеться про популістську політику.

Політичні лідери застосовують різні мовні тактики й стратегії. Останнім часом ведеться активне розроблення окремих способів і засобів впливу політичних лідерів на комуніканта. Якщо розглядати виникнення дисфемізмів, цікавою буде стратегія дискримінації, яка реалізується через такі тактики, як звинувачення, образа й знущання. Це яскраво простежується в промовах народного депутата, лідера Радикальної партії України Олега Ляшка, наприклад: «**Юлічка, на любі дебати у будь-який час приходь, дороженька зозуленька моя, приходь, і ми з тобою подебатуємо, я тебе кончу за Україну й за те, шо**

ти хотіла ціною розвалу країни дорватись до влади»; «**Ти чого досі не в тюрмі, скатіна? Бачите, шо московська робить гнида**».

4. Умовою дієвості дисфемізмів виявляються не тільки соціокультурні, психолінгвістичні фактори, популістські тактики, але й дотримання своєрідної мовної «моди» з метою створення іміджу звичайної людини, простого робітника, який розмовляє зрозумілою для всього народу мовою, часом і з грубими виразами. Наведемо приклад з промови Олега Ляшка: «**Оце зараз в'їбемо за Волноваху, за Маріуполь, за Україну. Хай всі сволочі знають, шо всі, хто прийде на українську землю, – херово закінчать**».

Висновки з проведеного дослідження. Отже, дисфемізми є тактичними мовними засобами, за допомогою яких може бути досягнутий бажаний ефект і здійснитися цілеспрямований вплив, що реалізується через мовні стратегії й тактики, зокрема стратегію дискредитації. Треба зазначити, що запропоновані функції не виключають одна одну, а навпаки, доповнюють і підсилюють ефект впливу.

У результаті проведеного дослідження можемо стверджувати, що дисфемізми представлені в основному простими іменними словосполученнями. Кількість політкоректних пропозицій-дисфемізмів у політичному дискурсі незначна. Яскравим представником політикуму, який використовує у своїх промовах дисфемізми, є народний депутат, лідер Радикальної партії України Олег Ляшко.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Граудина Л.К. Эвфемизмы-дисфемизмы, парламентские и непарламентские выражения. Культура парламентской речи. М., 2008. С. 32.
2. Кацев А.М. К вопросу о семантической структуре эвфемистических словосочетаний в современном английском языке. Структурные аспекты слова и словосочетания: сб. науч. трудов. Калининград: Изд-во Калининградского ун-та, 1980. С. 17–24.
3. Сегада А.Е. Появление и становление понятия «политическая корректность». Филологические науки. Вопросы теории и практики. Тамбов: Грамота, 2013. № 7, ч. 2. С. 164–166.
4. Чудинов А.П. Политическая лингвистика. М.: Флинта, 2006. 255 с.

ВІДЕОМАТЕРІАЛИ

1. «Вбивство, гвалтування, мертвонароджений, вішати, кривавий, насильство, труна, поховав». Риторика Ляшка залякує провінціалів. ТЕКСТИ.ORG.UA. URL: <http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/62674/>

- Vbyvstvo_gvaltuvanna_mertvonarodzhenyj_vishatysa_kryvavuj_nasylstvo_truna. (дата звернення 10.12.2017).
2. Крас М. Промова для Олега Ляшка. Я Корреспондент. URL: <https://blogs.korrespondent.net/blog/politics/3366035/> (дата звернення 10.12.2017).
 3. Ляшко О. Лисиця драна. STARKO POST. URL: <http://startco.net.ua/2016/11/17/video-lyashko-ta-yogopovi-perli-lisicya/> (дата звернення 10.12.2017).
 4. Ляшко О. Підбірка кращих промов. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nJmliMBB6zY> (дата звернення 10.12.2017).
 5. Ляшко О. Підбірка промов. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=JXWPDTxgkX4>.
 6. Ляшко О. Підбірка промов. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dmnfNTEHTn8> (дата звернення 10.12.2017).
 7. «Перли» Ляшка. URL: <https://plus.google.com/+OksanaPuh/posts/gBaLbS88oQP> (дата звернення 10.12.2017).
 8. ТОП 7 кращих приколів від депутата Олега Ляшка. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ojeZfatsHig> (дата звернення 10.12.2017).